

bolezni zadevajo poléti ljudi in živino, ktera še posebno od vrančniga černiga prisada (Milzbrand) nanaglama pocépa.

Vse te bolezni nastanejo od vročine, ktera stori, de človek in živina ne dobista tistiga k zdravju potrebniga živeža, ki v hladni sapi tičí in ki nas pod imenom „kislic“ (Sauerstoffgas) okrepčá.

Skerbite tedej kmetovavci, ako ste dobri gospodarji, o hudi vročini za-se, za svojo družino — pa tudi za svojo živino:

1) de se o hudi vročini prehude dela opusté; kaj vam pomaga, če vam nar boljši konj na cesti pogíne? 2) de se hiša in hlev, kar koli je moč, vedno hladna imata, de menj ljudi in živine v njih prebiva, de se oknja in vrata sončniga prepéka obvarjejo s zelenimi véjami i. t. d. 3) de obilno čiste hladne vode za pijačo daste; hladna voda je prvi pomoček; 4) de se večkrat kópate, ali de se živina saj večkrat z merzlo vodo políje; 5) de se žganja in vsih hudih pijač varjete, živina pa zelene (frišne) klaje dobíva, in če ji morete, dajte ji večkrat soli ali drugih kislín; vse kar je kisló, je zdravilo v vročini. Veliko boljši je za človeka in živino poléti, ako strada, de le pomanjkanja vode nikdar ne terpi.

Sicer pa se je ljudém še varovati, de se ne prehladé (kar se pri veliki vročini posebno ponóči in če kjer tanjka sapa piše, lahko zgodí) in de nezreliga sadja ne jedó. Za živino pa je nezrélo sadje v vodi razmečkano, zdrava pijača. — Kmetovavci, prosim vas, ravnajte se zvesto po tem nauku — in hvalo mi boste vedili!

Kakó naj bi se postave in druge oznanila v slovenski jezik prestavljale, de bo práv.

Po vstavi so dobili vsi avstrijski narodi edine narodske pravice; tedej tudi tó, de se k vsacimu govori v njegovim jeziku, in de se on v njegovim jeziku poslušá. Vse postave in mnoge oznanila in ukazi vladarstva, čeravno iz nemškiga prestavljeni, morajo tedej, kadar se ljudstvu v njegovim jeziku oznanijo, za-nj v tem jeziku veljavnost izvirne besede ali pervopísa (Urtext) imeti.

To je po mojih mislih podlaga, na ktero naj se kakósti in lastnosti prestavljanja opirajo, de bo prestavljavec svoji nalogi vstregel, in de bo vedil, kakó gré prestavljati, de bo práv. Kér bomo pa zdej od dné do dné več postav in oznanil v domačim jeziku dobivali, naj mi bo pripušeno, iz svoje mnogoverstne skušnje in vedne dotike s prostim ljudstvom nektere svéte razglasiti, kterih se ne prederznem iz nobeniga družiga vzroka naznaniti, kakor iz čistiga rodoljubja. Mislim tudi, de je ravno zdej ta reč tako imenitna, de zasluži od več strani pretresena biti.

Naj nam pa naši protivniki zavoljo tega nikar ne očitajo, de je slovenski jezik premalo omikan, in de iz tega našiga pomenkovanja in prevdarjenja vidi, de Slovenci nismo v stanu, vse po slovensko povedati, kar Nemeč v nemškim, Lah v laškim jeziku i. t. d. pové. Nespametno bi bilo se bahati, de je naš jezik na enaki stopnji, kakor so drugi že toliko lét v mnogih vednostih izobraževani jeziki — pa na ravnost jo vunder rečemo, de, če bi toliko ptujih besedí na posodo vzéli, kakor jih Nemci imajo, si ne bomo ravno veliko navskriž. Tedaj le lepo prijazno in pravično v vsih rečéh, dragi prijatli! in vsih razpertíj bo konec. De je Slovencam njih jezik že gladko in lično tekél, ko je bil nemški še vés okorin, se sleherni lahko prepriča, ako na priliko v današnjim listu stran 98. natisnjene gojzdne postave od léta 1771 bère. Po mojih mislih zamore ta prestava tudi današnjim prestavljavcam dober izgled biti, kakó naj bi se

iz dostikrat silno zapleteniga nemškiga pervopísa v slovensko prestavljalo prosto, kratko, lahko, umevno.

Dalje pa se mora pomisliti, de takó mnogoverstne rečí v kakoršni si bodi jezik prestavljati, ni igrača, ampak je imenitna reč. Postave pridejo od mnogih postavodaj in sicer v tako različnih rečéh: ali je tedej v stanu en sam človek vse te vednosti imeti? Nikakor ne! Prestavljavec ni gola mašina, ki besede iz eniga jezika v družiga nosi, ampak on mora biti dostikrat tomačnik ali razlagavec (Comentator), posebno takrat, kader je treba novih besed iskati ali clo kovati. Tú je treba, pomén tiste rečí na tanjko razuméti, ktera se ima pristaviti. Če tedej mnogoverstne opravila prestavljavca práv prevdarimo, ga ne bomo le najetiga rokodelca imenovali.

Po mojih mislih mora prestavljavec tri lastnosti imeti:

1) de popolnoma razume, kar prestavlja, 2) de v duhu narodoviga jezika in lahko razumljivo prestavlja in 3) de brez slovniških pogrškov prestavlja.

Noben človek samotež nima téh tréh lastnost, torej nihče ni v stanu, samotež takó prestavljati, de svojo nalogo popolnoma dopolne, naj bo Slovan, ali Lah, ali kdor koli si bodi.

(Konec sledi.)

Novičar iz Ljubljane.

Zaporedama slišimo zdej v Ljubljano od ropanja, ki se po deželi godí. Ni davnej, kar so obropali gosp. fajmoštra v Vranji Peči v Mekinskim kantonu za 739 gold. vrednosti; — Motešu v Zagorji so iz hrama pobrali samiga denarja 2200 gold., med kterim je naznanjenih tudi 300 gold. plesnjivih dvajsetíc; — v Postojni so na binkoštno nedeljo cerkev obropali za 3000 gold. vrednosti — in pretečeni četertek zvečer so pred Postojno planili roparji (pravijo, de so narberžej Čiči bili) čez poštno kočíjo, so pobrali 4 popotnim, kar so dobili, in so na 2 stranéh s sekirami razsekali kočíjo, nadjajoči se, de bojo v skrinjah veliko poštniga denarja našli — pa so se zmotili. Razun tega smo slišali še od več manjših roparij in tatvín. Vse to nam misel obudí: zakaj de pri nas in po celim Avstrijskim nimamo žandarmov na konjih, ki so takó potrebni za varstvo premoženja in življenja? Taki jezdarijoči žandarmi bi bili deželi k veliko večim pridu, kakor so sedanji pešni žandarmi, za ktere država vsako léto veliko tavžent izdá, ki pa le malo opravijo. Po novih soseskinih napravah bo iméla sicer vsaka soseska za svojo varnost skerbeti, tode brez jezdarijočih žandarmov vunder ne bomo mógli shajati. Naj bi deželni poglavarji to reč v réсни prevdark vzéli, in jo v prid občne varnosti visocimu ministerstvu krepko priporočili! — Gosp. Dr. Nathan so v Ljubljanski bolnišnici že veliko oteklín, búl, raztértih nóg ali rók ali drugih od černiga prisada (próna) mertvih udov bolnikam, brez de bi bili kaj čutili, odrezali in jih tako smerti otéli. Vsakimu tacimu bolniku dajo nek cvét, ki se „kloroform“ imenuje, in od kteriga smo že v Novicah govorili, podúhati; komaj ga je bolnik kaki 2 minuti dúhal, zgubi vso občutljivost, de clo nič ne vé, kaj se ž njim godí, naj ga žgêš ali režeš. Potem pa pride spet k sebi, ko nima mertve roke ali noge več. Unidan so nekimu možu s tem pomočkam búlo od vrata izrezali, ki je 7 funtov vagala; kmalo po tem pa so nekimu fantiču iz Litíjedesno roko odžagali, ktero mu je v fužini válar sterl. Mi ponovimo zató v Novicah to oznanilo, de naj bolnikí ali sicer ljudjé, kterim se kaka nesreča prigodí, de se jim noga ali roka stare, nikar iz strahú pred bolečinamí ne odlašajo, pomoči pri zdravnikih iskati, ki so s „kloroform“ v stanu, brez vsih bolečin nar imenitniši ude,

če je potreba, preč vzeti. Ko bi bil fantič iz Litije le še en dan zamudil, roko odrezati dati, bi bil segel črni prisad (prônt) po truplu, in po njem bi bilo. Ta pomoček je takó imeniten, de bi ga nevedni ali lahkóvrni ljudjé čudež imenovali, s katerim zdravnik lahko celo hišo ljudí pripravi, de kot mertvi ležé — ktere pa po tem spet k življenju obudí, če nektere minute počaka, de moč imenovaniga cvéta preide! Kak slepar bi si s tem cvétam, za kteriga moč naši predniki niso vedili, pri nevednih ljudéh lahko imé čudodelnika pridobil — in vunder je vse le natorna moč. — Pri ti priliki moramo opomniti, de smo te dni od nekiga takó imenovaniga zama knjeniga dekleta na Gôri v Ribniškem kantonu také reči slišali, de — če je to vse rés, kar ljudjé od tega dekléta po svetu trosijo — je ona ali zares bolna ali pa je goljufica, našuntana od kakiga skrivniga sleparja ali sleparice. Na nobeno vižo bi se ne sméle očitno te komedije terpéti, če ravno to, kar deklé vganja, iz bolezní izvira, kér s takim napenjanjem čutilnic (der Nerven) pričó radovédnih ljudí se bolezní sama še le pohujša, in tudi za pričijoče preobčutljive gledavce brez škode ni. Skušnja kaže, de večidel vse te komedije jenjajo, če gledavcov ni! Ne delajmo tedej iz tacih reči čudežev, ki so ali zares bolezní ali pa goljufija. — V Ljubljani bojo sostavili nov ogerski bataljon iz tiste množice Ogrov, ki je puntarjem pobegnila; oficirji so že tukaj. — Še ta mesec bojo začeli v Ljubljani po špitalskih in gledišnih ulicah nov lesen tlak (flašter) delati. — Gosp. Dr Lehman je začel 1. dan tega mesca kriminalno pravo v slovenskim jeziku učiti. Začetek te nove šole so počastili tačasni šolski rektor, gosp. korar Pavšek, s primernim nagovorom. — Gosp. Babnik se je na Dunajsko vikši sodništvo pritožil čez sôdbo Ljubljanske tiskarne sodnice (poglej 20. list Novíc) in vikši sodništvo je sklenilo, de se ima ta pravda 20. dan tega mesca na Dunaji ponoviti, in de imajo zató g. Babnik, g. Bernbacher in krajnski deržavni pravdnik ali sami na Dunaj priti, ali se po pooblastencih nadomestiti dati. — Ravno slišimo, de pride danes (v sredo) slavni Radecki iz Laškiga skozi Ljubljano; narodna straža se že pripravlja ga častno sprejeti, in gotovo bo celo mesto na nogah, junaškiga viteza viditi.

Novičar iz mnogih krajev.

Tudi terdnjavo St. Giulano pred Benetkami je naša armada premagala in v svojo oblast dobila, de danes pa še ni slišati, de bi se bile že tudi Benetke podvèrgle, ktere se pa, naj počno, kar koli hočejo, ne morejo dolgo deržati. — Mesto Florenc je naša armada obsedla, Jankin pa je od vsih strani, od suhiga in od morjá, tako zapredla, de se bo mogla podvreči. — Kaj Francozje z Rimam mislijo, noben človek práv ne vé. Enkrat se bère: de je vse sovraštvo med Rimci in Francozi pri kraji, drugikrat pa spet, de je francozki general Oudinot povelje dobil, Rim si podvreči! Iz vsiga se kaže, de francozka politika v Rimskih rečéh ni odkritoserčna. Sliši se, de so Rimci zlo pri volji, Papeža spet na tron posaditi, tode kardinalov nočejo za ministre imeti. — Na Ogerskim pretečeni teden še ni bilo velike vojske. Višji zapovednik cesarske armade na Ogerskim Welden je zavoljo bolehnosti odložil sebi izročeno oblast, in namesto njega so Cesar izvolili Haynaua, iz laške vojske slovečiga vojskovodja. Welden se je na svojo grajšino, ki jo ima blizo Gradca podal, svoje zdravje okrepčat in po tem spet službo mestniga poglavarja na Dunaji nastopit. — Cesar so zdej na Dunaji in so 7. majnika celi zbor škofov práv prijazno v svoji dvorani sprejeli. Sliši se,

de bojo tudi Cesar precesijo sv. Rešnjiga telésa na Dunaji spremili in ž Njimi vsi škofje celiga cesarstva, ki so zdej na Dunaji zbrani. To bo pač imenitna precesija, kakoršne mende še nikdar na Dunaji ni bilo. Po tem se bodo Cesar k vojski na Ogersko podáli, kjer je že, kakor smo iz nekiga vojaškiga dopisa iz Ogerskiga brali, 155,000 pešnih Rusov, 44,000 pa konjikov zbranih. V več časopisih se bère, de so prebivavci Kašove Ruse v mesto privabili, po tem pa na nje iz okinj strelati in krop in vrélo olje vlivati začeli. To je Ruse neki takó razkačilo, de so Kašovo s streljanjem takó razdjali, de, kakor nekidaj v Jeruzalemu, ni kamen na kamnu ostal. — Škoda od poslednjiga bombardiranja v Peštu in Budi je na 10 milijonov cenjena. Budinske terdnjave bi ne bil Gôrgej morebiti v svojo oblast dobil, ko bi ne bili nekteri vojaki Laškiga bataljona Ceccopieri izdajavci bili. Cesar so ukazali ministru Kordonu, de naj na tanjko zvé za vse udove in otroke tistih vojakov, ki so v Budinski terdnjavi smert storili, de se jim bo berž pomoč dala. Madzarji so barona Jelačića, Banoviga brata, ki je stotnik Serezanov, vjéli in ga imajo v Peštu zapertiga. To slišati, so nekteri že pripovedovali, de so Bana vjéli. Ban je s svojo armado pri Batini že čez Donavo šel, ki je — kakor se sliši — puntarje v Backi premagala. Tudi Kničanin se proti Perczelnu srečno véde. — Glasoviti general puntarske armade Bem je na Erdeljskim tudi 14 letne fante v soldate pobral. — Nekaj avstrijske armade bo tudi na Nemško marsiralo, Nemške prekucije, ki se vedno bolj razširjujejo, ustaviti. Kralj Prajsovski je že poslal 60,000 mož proti Frankobrodu. Zbor v Frankobrodu se zmiraj manjša, in se bo iz Frankobroda v Stutgard preselil! Prajsovski kralj je namenil nemškim deželam oktroirano vstavo, in s to se je nemški klopčič še bolj zapletel. Nadvojvoda Janez je še zmirej v Frankobrodu, in noče Prajsovskimu kralju viši oblasti izročiti. — 22. dan pretečeniga mesca je narodna banka na Dunaji spet 1 milijon in 200,000 sterganih in zrezanih bankovcov očitno sožgala, ki niso bili za rabo več. — Minister denarstva je unidan oznanil dohodke in izdajke naše deržave od mesca listopada lanjskiga léta do konca svečana tega léta. Dohodki so znesli 29.945,111 gold. — izdajki pa 59.983,315 gold. De morajo izdajki zdej veliko večí biti, vsak lahko zapapade, če pomisli: koliko vojska na Ogerskim in Laškim stroškov prizadene, in de ti deželi že dolgo nič v deržavno kaso ne odrajtate, kar bi imele odrajtati, kakor druge dežele. Le mir zamore to reč poravnati, Bog ga nam daj kmalo! — Na Francozkim se bo s tem mescam nova dôba začéla. Novi postavedajvni zbor je vkupej stopil 28. dan preteč. mesca. Kmalo bomo slišali: kakošni duh ga bo vladal — ali duh mirú ali vojske!

Popravki.

V poslednjim listu Novíc na strani 93. na desni polovici v versti 24. od zgorej namest: vkazav, béri: vkazov — na strani 94. na levi pol. v versti 38. od zgorej namest: pevec, béri: pevce — na strani 94. na levi pol. v versti 42. od zgorej namest: mu pa, béri: mi ja — na strani 94. na levi pol. v versti 45 od zgorej namest: rodoljuba, béri: rodoljubja — na strani 94. na levi pol. v versti 59 od zgorej namest: bi po, béri: bi se po — na strani 94. na desni pol. v versti 16 od zdolej namest: ker bi pa, béri: ker bi ja — na strani 95. na desni pol. v versti 26 od zgorej namest: združenim, béri: in združenim — na strani 95. na desni pol. v versti 35 od zgorej namest: to, béri: na to.

Današnjemu listu je pridjan 22. dokladni list.